

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

PaedDr. Mária Onušková

Možnosti využitia regionálnych prvkov vo vyučovaní v ZŠ a SŠ

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Bratislava
2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: PaedDr. Mária Onušková

Kontakt na autora: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava, maria.onuskova@mpc-edu.sk

Názov OPS/OSO: Možnosti využitia regionálnych prvkov vo vyučovaní v ZŠ a SŠ

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2014
VII. kolo výzvy

Odborné stanovisko vypracoval: Mgr. Beata Juráková

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Región, regionálna výchova, Bratislava, povesť, čitateľské stratégie, rámec stratégie EUR, skupinová práca, metódy aktívneho učenia sa, didaktické hry

Anotácia

Práca je zameraná na možnosti využitia regionálnych prvkov na základných školách a v prvom ročníku stredných škôl. Zameriava sa na využitie regionálnych prvkov v rámci začleňovania regionálnej výchovy do vyučovacích predmetov, ale aj na využitie v rámci samostatného predmetu regionálna výchova. Opisuje pojem región a regionálna výchova, opisuje možnosti využitia regionálnych prvkov, pričom sa prostredníctvom aktivít zvyšuje motivácia a záujem žiakov o región a regionálnu výchovu. OPS práca ponúka ukážky aktivít s využitím prvkov regionálnej výchovy zameranej na región Bratislava prostredníctvom využitia stratégie EUR.

V siedmich vyučovacích hodinách ponúka ukážky aktívneho učenia sa a práce s textom, aby bol edukačný proces pre žiakov prístupný a zaujímavý. V práci sa kladie dôraz na využitie rôznych metód aktívneho sa a čitateľských stratégií.

OBSAH

ÚVOD	5
1 OPIS OSVEDČENEJ PEDAGOGICKEJ SKÚSENOSTI V EDUKAČNEJ PRAXI	6
1.1 Kontex a rámec	6
1.2 Špecifikácie cieľovej skupiny	6
1.3 Hlavný cieľ a čiastkové ciele	6
1.4 Metodológia a vymedzenie kompetencií	6
1.5 Informačný list k realizovaným vyučovacím hodinám	7
2 REGIONÁLNA VÝCHOVA VO VYUČOVANÍ A VYČLENENIE REGIONÁLNYCH PRVKOV	10
2.1 Definícia pojmu región, regionalizmus, regionálne prvky	10
2.2 Implementácia prvkov regionálnej výchovy v edukácii	11
3 METÓDY UPLATŇOVANÉ V REGIONÁLNEJ VÝCHOVE A STRATÉGIA EUR	12
4 METODIKA VYUČOVACÍCH HODÍN	15
4.1 Priebeh prvej vyučovacej hodiny	15
4.2 Priebeh druhej vyučovacej hodiny	16
4.3 Priebeh tretej vyučovacej hodiny	17
4.4 Priebeh štvrtej vyučovacej hodiny	18
4.5 Priebeh piatej vyučovacej hodiny	19
4.6 Priebeh šiestej vyučovacej hodiny	20
4.7 Priebeh siedmej vyučovacej hodiny	21
ZÁVER	23
Zoznam bibliografických zdrojov	24
Zoznam príloh	26

ÚVOD

Každý z nás má vo svete svoje miesto, miesto, kde sa narodil, žije, žil či bude žiť a kam patrí. Miesto, ktoré má hlboko v srdci zakorenené, miesto, kam sa vždy rád vracia z krátkych či dlhých ciest alebo prázdninových dobrodružstiev.

V súčasnosti sa vplyvom globalizácie stierajú hranice a ponúka sa množstvo rôznych príležitostí spoznávať cudzie krajiny, ktoré sú exotické a pre nás prítlačivé. Poznáme však svoju vlastnú krajinu či región, v ktorom žijeme? Každý deň chodíme do práce či do školy tou istou cestou okolo nádherných historických pamiatok či zákutí, ale poznáme ich, pristavíme sa pri nich, aby sme obdivovali ich krásu a históriu? Asi iba niektorí z nás by vedeli povedať, kto a prečo túto budovu postavil a na čo slúžila.

História na nás dýcha zo všetkých strán, stala sa súčasťou nášho života či sme dospeli alebo žiaci. Prítomnosť a minulosť sa spája vo všetkom čo nás obklopuje a zároveň nás to ovplyvňuje v každom regióne.

História, kultúra či tradície každého regiónu prinášajú obrovské množstvo poznania pre každého z nás. Ak to využijeme, nikto nás už nemôže zaskočiť žiadnou otázkou o významnej udalosti nášho mesta či regiónu, alebo otázkou o významnej osobnosti či tradícii. Je dôležité, aby sa poznanie o regióne zachovalo aj pre budúce pokolenia.

Samozrejmosťou je, že rozvíjať poznanie a povedomie o regióne, v ktorom žijeme a jeho hodnotách by mala aj škola. Dôležité je, aby rozvíjala poznanie žiaka o jeho domove, regióne a vlasti a aby u žiaka vytvorila prostredníctvom týchto poznatkov kladný vzťah k domovu a krajine.

V súčasnosti pozorujem veľmi nízky záujem žiakov o kultúrne a prírodné bohatstvo nielen regiónov našej vlasti, ale aj svojho vlastného regiónu, v ktorom žiaci žijú. Na základe mojich pozorovaní a skúseností, ako učiteľky na strednej škole, môžem konštatovať, že žiaci majú veľmi nízke vedomosti o svojom regióne, o kultúrnych či prírodných pamiatkach Slovenska, či pamiatkach Slovenska zapísaných v zozname Unesca. Myslím si, že začleňovanie regionálnych prvkov do edukačného procesu na základných a stredných školách je cesta, ako u žiakov pestovať a rozvíjať vzťah ku krásam svojho regiónu, zachovávať hodnoty svojho regiónu. Prostredníctvom využívania regionálnych prvkov v edukácii vzniká u žiaka vzťah k hodnotám, k zachovávaniu hodnôt tradičnej kultúry, rozvíja sa jeho vlastná identita, žiak spoznáva prostredníctvom regionálnej výchovy históriu, kultúru a tradície vlastného regiónu.

Moja OPS vychádza z mojej pedagogickej praxe, ktorú som realizovala ako učiteľka na strednej škole a realizujem ako učiteľka kontinuálneho vzdelávania. Zároveň vychádza z overovania navrhovaných edukačných aktivít z regionálnej výchovy v školskej praxi. OPS sa zameriava na využitie regionálnych prvkov v rámci začleňovania regionálnej výchovy do vyučovacích predmetov, ale aj na využitie v rámci samostatného predmetu regionálna výchova.

Na základe uvedených poznatkov cieľom mojej OPS je prezentovať metodiku uplatnenia regionálnych prvkov vo vyučovaní na základných a stredných školách.

Moja práca pozostáva z teoretickej časti, v ktorej vymedzujem pojmy regionálnej výchovy, edukačných metód využívajúce v regionálnej výchove. V praktickej časti prostredníctvom siedmych vyučovacích hodín prezentujem metodiku aktivít s implementáciou regionálnych prvkov, ktorú učelia môžu využiť vo svojej pedagogickej práci.

1 OPIS OSVEDČENEJ PEDAGOGICKEJ SKÚSENOSTI V EDUKAČNEJ PRAXI

1.1 Kontext a rámec

Využitie prvkov regionálnej výchovy považujem v súčasnom školstve za dôležité, preto som navrhla aktivity, ktoré boli realizované na osemročnom gymnáziu v triedach tercia a kvarta a na štvorročnom gymnáziu v 1. ročníku na hodinách umenia a kultúry. Z hľadiska zaraďovania regionálnej výchovy do edukačného procesu vychádzam zo Štátneho vzdelávacieho programu prierezovej témy Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra pre ISCED 2.

Na jednotlivých vyučovacích hodinách sa žiaci oboznamujú prostredníctvom realizovaných aktivít o histórii a kultúrnych pamiatkach svojho regiónu – regiónu Bratislava. Na jednotlivých hodinách žiaci pracujú s pracovnými listami, pracujú s textami jednotlivých bratislavských povestí, prácu s mapou. Počas prvej vyučovacej hodiny uvede v praktickej časti žiaci pracujú s internetom, využívajú IKT na bežnej úrovni vyhľadávania informácií k pracovnému listu. Zároveň majú možnosť na domácu úlohu spracovať prezentáciu v Microsoft Office PowerPoint.

Na jednotlivých vyučovacích hodinách s implamentáciou regionálnych prvkov učiteľ využije prácu s počítačom a dataprojektorom, ktoré slúžia ako prostriedok na prezentáciu filmu a prácu s filmovou ukážkou. Každý učiteľ, ktorý chce uplatniť vo vyučovaní IKT musí byť oboznámený s týmito prostriedkami a dotstočne zručný, aby ich mohol využiť a prostredníctvom nich dosiahol stanovené ciele.

1.2 Špecifikácia cieľovej skupiny

Navrhované aktivity s možnosťou využitia regionálnych prvkov v edukačnom procese boli implementované a realizované na vyučovacích hodinách slovenského jazyka a literatúry, na hodinách dejepisu, na vyučovacích hodinách predmetu umenie a kultúra a výchova umením v triedach tercia a kvarta osemročného gymnázia a 1. ročníka štvorročného gymnázia. Navrhované aktivity je možné využiť aj v príme a sekunde osemročného gymnázia alebo v 3. Ročníku štvorročného gymnázia či stredných škôl.

Navrhované aktivity využívajú poznatky z regiónu Bratislava – mesto Bratislava.

1.3 Ciele osvedčenej pedagogickej skúsenosti

Cieľom OPS je prezentovať metodiku uplatnenia regionálnych prvkov vo vyučovaní na základných a stredných školách v rôznych vyučovacích predmetoch. Prostredníctvom uplatnenia regionálnych prvkov v edukačnom procese vzbudiť záujem žiaka o históriu a kultúru Bratislavy a zároveň rozvinúť u žiaka vzťah k hodnotám, k zachovávaniu hodnôt tradičnej kultúry, rozvíja sa jeho vlastná identita, žiak spoznáva históriu, kultúru a tradície vlastného regiónu.

1.4 Metodológia a vymedzenie kompetencií

Vo svojej práci OPS uvádzame konkrétne ukážky využitia regionálnych prvkov v edukačnom procese s využitím medzipredmetových vzťahov a prierezových tém, ktoré sa nachádzajú v informačnom liste k prezentovaným vyučovacím hodinám v podkapitole 1.5. V metodike vyučovacích hodín využívame rôzne metódy aktívneho učenia sa žiaka, didaktické hry a rozvíjame čitateľskú gramosť prostredníctvom práce s textom

rôznych povestí a zároveň aj kritické myslenie žiakov. V metodike vyučovacích hodín zároveň využívame stratégiu myslenia EUR. Vymedzenie kompetencii uvádzam v tabuľke v kapitole 1.5.

1.5 Informačný list k prezentovaným vyučovacím hodinám

Téma:	
Možnosti využitia regionálnych prvkov vo vyučovaní na ZŠ a SŠ	
Ročník:	
<p>- 1.-4. ročník osemročného gymnázia ISCED 2, - 1. roč. gymnázia, ISCED 3A - sedem vyučovacích hodín</p>	
Ciele:	
1. vyučovacia hodina:	<ul style="list-style-type: none"> - vedieť sformulovať myšlienky/asociácie, - vedieť pomenovať symboly mesta Bratislava, - nájsť na základe analýzy textu 3 kľúčové slová, - vedieť spolupracovať, - zaujať postoj k téme a vyjadriť svoj názor, - rozvíjať kritické myslenie.
2. vyučovacia hodina:	<ul style="list-style-type: none"> - vedieť vecne argumentovať – vedieť zdôvodniť úsudok o výhodách života v Bratislave v súčasnosti a minulosti, - vedieť zhodnotiť obsahovú stránku prijatého prehovoru a vysloviť protiargumenty, - nachádzať paralely života v Bratislave v minulosti a súčasnosti, - pomenovať a rozlíšiť historické budovy Bratislavy, - v mape zakresliť historické budovy Bratislavy, - prijať za svoje historické pamiatky regiónu, - vedieť zaujať stanovisko k danej problematike.
3. vyučovacia hodina:	<ul style="list-style-type: none"> - opísať históriu názvu mesta Bratislava, - vymenovať historické osobnosti Bratislavy, - vedieť, kedy sa ujal názov Bratislava, - zhodnotiť obsahovú stránku filmovej ukážky prostredníctvom pracovného listu, - rozvíjať čitateľské zručnosti prostredníctvom čitateľských stratégií, - osvojiť si spôsob grafického záznamu textu pomocou INSERT, - napísať zhrnutie textu.
4. vyučovacia hodina:	<ul style="list-style-type: none"> - rozvíjať čitateľské zručnosti prostredníctvom práce s textom, - vedieť opísať stručnú históriu Bratislavského hradu, - vedieť vytvoriť cinquain, - zhromaždiť informácie o kultúrnej pamiatke Bratislavy, - prijať za svoje historické pamiatky regiónu, - rozvíjať pocit spoluzodpovednosti za ochranu kultúrneho dedičstva.
5. vyučovacia hodina:	<ul style="list-style-type: none"> - opísať život stredovekej Bratislavy, - vysvetliť fungovanie trhov v Bratislave, - opísať funkciu hradieb a brán v Bratislave, - vymenovať bratislavské brány v minulosti a súčasnosti, - nakresliť stredoveké mesto, - osvojiť si spôsob grafického záznamu textu pomocou KWL, - prijať za svoje historické pamiatky regiónu, - v mape zakresliť historické a súčasné brány Bratislavy.

6. vyučovacia hodina:	<ul style="list-style-type: none"> – opísať tradície Bratislavy, – opísať pracovný postup tradičných bratislavských jedál, múčnikov, – poznať obľúbené jedlá bratislavskej kuchyne, – napísať básničku k bratislavským folklórnym slávnostiam alebo jarmoku, – vytvoriť plagát/reklamu o bratislavských folklórnych slávnostiach alebo jarmoku.
7. vyučovacia hodina:	<ul style="list-style-type: none"> – vylúštiť krížovku o Bratislave, – zdramatizovať povesť, – rozlíšiť hlavné a vedľajšie postavy povesti, – charakterizovať povesť, – nakresliť prostredie povesti, – napísať autorské poznámky, – prezentovať tvorivé schopnosti prostredníctvom dramatizácie povesti.
Rozvíjané kompetencie:	
<p>Komunikácia v materinskom jazyku:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Rozvíjať schopnosť vyjadrovať svoje myšlienky, spracovať dostupný materiál k téme. – Kriticky čítať historické a popularizačné texty, pracovať s textom, čitateľská gramotnosť. <p>Matematické kompetencie a základné kompetencie v oblasti vedy a techniky:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Schopnosť hodnotiť grafické informácie – čítať mapu, zakresľovať do mapy. – Schopnosť pracovať s obrazovým materiálom, vedieť vytvoriť závery. <p>Kompetencia (spôsobilosť) k celoživotnému učeniu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Pracovať samostatne. – Pracovať v skupinách, kooperovať v skupinách. – Analyzovať a interpretovať informácie zobrazené na mapách a obrázkoch. <p>Digitálna kompetencia:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Vedieť vyhľadať informácie, triediť ich. – Informácie vedieť kriticky hodnotiť. – Vedieť vytvoriť prezentáciu. <p>Sociálne komunikačné kompetencie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Vedieť a byť schopný konštruktívne komunikovať. – Schopnosť tolerovať názory iných jednotlivcov. – Vedieť kooperovať v skupinách. <p>Občianske kompetencie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Uvedomiť si význam kultúrnych hodnôt. – Uvedomiť si potrebu ochrany kultúrnych pamiatok Bratislavy a Slovenska. 	
Metódy a formy:	
<p>Formy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – skupinová práca, – kooperatívne aktivity, – individuálna práca. <p>Metódy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – stratégia EUR, – diskusia, 	

- KWL,
- práca s mapou,
- metódy aktívneho čítania,
- INSERT,
- dramtizácia,
- práca s internetom,
- práca s obrázkami,
- didaktické hry - krížovka.

Materiálne prostriedky:

- didaktická technika - učebňa vybavená počítačmi s pripojením na internet, dataprojektorom,
- Google Maps.

Medzipredmetové vzťahy:

slovenský jazyk a literatúra, dejepis, geografia, umenie a kultúra, výchova umením, výtvarná výchova

Prierezové témy:

Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra
 Mediálna výchova
 Projektové a prezentačné zručnosti
 Osobnostný a sociálny rozvoj

2 REGIONÁLNA VÝCHOVA A VYČLENENIE REGIONÁLNYCH PRVKOV

Vyučovanie regionálnej výchovy a využívanie regionálnych prvkov v edukačnom procese má na Slovensku svoju históriu. V súčasnosti je téma zaradovania regionálnych prvkov do edukácie stále aktuálna a existuje veľa škôl, hlavne základných škôl, ktoré sa venujú zaradovaniu regionálnej výchovy do svojho školského vzdelávacieho programu. K zaradovaniu regionálnej výchovy do edukačného procesu prispieva Štátny vzdelávací program Slovenskej republiky, ktorý funguje už od roku 2008 a umožnil prostredníctvom prierezovej témy Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra základným školám /ISCED1 a ISCED2/ vytvoriť si svoje nové predmety orientované na región a implementovať poznatky o regióne či Slovensku do vyučovacieho procesu. Školy od roku 2008 zaradovali prierezovú tému do všetkých vyučovacích predmetoch nielen v základných školách a osemročných gymnáziách, ale aj na stredných školách.

Pre vládu Slovenskej republiky bolo záväzné implementovať Odporúčania na ochranu tradičnej kultúry a folklóru a tiež Dohovor o ochrane nehmotného kultúrneho dedičstva a Dohovor o ochrane a podpore rozmanitosti kultúrnych prejavov, ktoré boli schválené generálnou konferenciou UNESCO, do edukačného procesu. Vláda prostredníctvom Štátneho vzdelávacieho programu odporúčala prierezovú tému Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra začleniť do školských vzdelávacích programov vo viacerých vyučovacích predmetov, napríklad do slovenského jazyka a literatúry a prioritne do dejepisu. *„Cieľom zaradenia prierezovej témy do vyučovania je vytvárať u žiakov predpoklady na pestovanie a rozvíjanie citu ku krásam svojho regiónu, prírody, staviteľstva, ľudového umenia a spoznávanie kultúrneho dedičstva našich predkov.“* (ŠVP ISCED 1,

http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/prierezove_temy/regionalna_vychova.pdf)

Významným počinom šírenia regionálnej výchovy na školách bolo vytvorenie Združenia pedagógov zo škôl s rozšíreným vyučovaním regionálnej výchovy a ľudovej kultúry v roku 1997 podľa Milana Markoviča. Úlohou združenia je spájať pedagógov, ktorí sa zaujímajú o rozširovanie regionálnej výchovy, o aktívnu činnosť v regionálnej výchove a o implementáciu regionálnej výchovy hlavne do vyučovacieho procesu na 1. stupni ZŠ.

2.1 Definovanie pojmu región, regionalizmus, regionálne prvky

Pri téme je nutné vymedziť pojmy, pretože sú základným prvkom pri možnosti uplatňovania regionálnych prvkov v edukačnom procese na základných a stredných školách. Pojem *región* (lat. regio, regionis) je viacvýznamový a často sa používa vo význame spravovaný kraj, ale v komunikácii región znamená krajina, oblasť, miesto (Cabanová, 2005, s. 27).

Od regiónu odlišujeme pojem *regionalizmus*, ktorý možno vysvetliť ako organizované hnutie, úsilie, pôsobenie jednotlivcov alebo skupín zamerané na zvel'adenie hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho života ľudí žijúcich v istom kraji, oblasti, regióne. (Šaling, 1997, s.1028)

Podľa Veľkého slovníka cudzích slov pojem regionalistika znamená veda o určitej geografickej, zemepisnej oblasti, krajinoveda. (Šaling, 1997, s. 1028).

S uvedenými pojmi sa žiaci stretávajú pri implementovaní regionálnej výchovy do vyučovacieho procesu.

2.2 Implementácia prvkov regionálnej výchovy v edukácii

Regionálne prvky môžeme využiť v celom spektre vyučovacích predmetov. Zaradovaním prvkov do vyučovacieho procesu hlavne v spoločenskovedných predmetoch je dôležité z hľadiska vedenia žiakov ku kultúrnym hodnotám kultúry a prostredníctvom výchovného pôsobenia učiteľa žiaci by mali byť hrdí na svoj domov, svoje rodisko, svoj región, ale aj národ, národnosť a prostredníctvom toho si vytvoriť kladný vzťah k iným národom.

Regionálne prvky v edukačnom procese autori (Povolný, 1968, s.1-2) členia v súlade s vednými disciplínami:

1. **geografické** – týkajú sa geomorfologických útvarov, prírodných útvarov, vodstva, rozvrstvenia porastov, výskyt rastlinstva a živočíšstva.
2. **sociálne** - patria sem sociálne zvláštnosti geografickej oblasti – odlišnosti poľnohospodárskych a priemyselných oblastí (charakteristické stavby, objekty, terénne úpravy)
3. **populačné** - oboznámenie sa s plánmi obcí, mapami rôznych okresov, zloženie populácie,
4. **ekonomické** – oboznamujú o ekonomickom potenciáli oblasti,
5. **komunikačné a kultúrne** – zaoberajú sa ľudovou kultúrou, medzil'udskými vzťahmi, národným dedičstvom.

3 METÓDY UPLATŇOVANÉ V REGIONÁLNEJ VÝCHOVE A STRATÉGIA EUR

V edukačnom procese sa v súčasnosti využívajú aktívne metódy učenia sa žiakov, ktoré prinášajú zlepšenie výučby, edukačný proces sa stáva efektívnejším a žiak aktívnejším. Hlavným cieľom implementácie metód aktívneho učenia sa žiakov je zmeniť zastaralý spôsob vyučovania z doterajšieho monologického na súčasný dynamickejší dialogický, čím sa dosahuje zmena vo vzťahu medzi učiteľom a žiakom.

Učiteľ pomocou týchto metód dokáže sprostredkovať žiakom dovedy nudné a nezáživné hodiny alebo témy zaujímavejším spôsobom. Pri výbere konkrétnej metódy do výučby záleží hlavne na učiteľovi, na jeho kreativite a na cieľoch vyučovacích hodín. Učiteľ preto musí byť tvorivý, aby bol prístupný zmenám v súčasnej edukácii.

Regionálna výchova či už ako vyučovací predmet, alebo ako implementácia prierezovej témy je vzhľadom k svojmu obsahu predurčená na využívanie rôznych metód aktívneho učenia sa žiakov a implementovaním čitateľských stratégií do jej výučby. Metódy aktívneho učenia sa žiaka mobilizujú činnosti žiaka, prostredníctvom implementácie vyvolávajú záujem žiakov o témy regionálnej výchovy, záujem o nové poznatky. V regionálnej výchovy môžeme využiť rôznorodosť metód. V práci opisujem tie, ktoré som uplatnila vo vyučovacích hodinách s implementáciou regionálnych prvkov.

3.1 Brainstorming

Nazýva sa aj „burzou nápadov“, ktorej cieľom je vytvorenie čo najväčšieho počtu originálnych nápadov, nových myšlienok, pocitov, ktoré by napomohli k vyriešeniu konkrétneho problému. Prostredníctvom brainstormingu môže pracovať tak jednotlivec ako celá skupina. Pri praxi v brainstormingu je dôležité dodržiavať isté pravidlá, ako napr. zákaz kritizovania, všetci žiaci majú rovnaké práva, žiaden nápad nesmie byť považovaný za nezmyselný, alebo aj pokojné prostredie, v ktorom majú žiaci pracovať. Brainstorming môžeme využiť na začiatku hodiny ako motiváciu, ale aj v priebehu hodiny na zisťovanie názorov, riešenie problémov a tiež na konci hodiny, na záverečné opakovanie. (Lacina, Kotrba, 2010, s. 107- 109)

3.2 Cinquain

Metóda sa nazýva aj „päťlístok“, „pomocou ktorej môžeme dosiahnuť syntézu vedomostí, pri analýze, porovnávaní a zovšeobecňovaní. Ide tu o päťveršovú „báseň“, ktorá záhŕňa informácie, myšlienky, pocity v podobe stručných a výstižných výrazov, ktoré opisujú danú tému. Jej pravidlá sú postavené tak, že verš musí obsahovať:

1. verš: jednoslovné pomenovanie témy - podstatné meno,
2. verš: dvojslovný opis témy - dve prídavné mená,
3. verš: trojslovné vyjadrenie činnosti - tri slovesá,
4. verš: štvorslovné vyjadrenie pocitu, emocionálneho vzťahu k téme,
5. verš: jednoslovné synonymum témy.“ (Smolková, 2011, [\[online\]](#))

3.3 I.N.S.E.R.T

Metóda, pomocou ktorej zaznamenávame znaky na okraj textu počas čítania. Žiaci text označujú podľa toho, aké majú vedomosti o téme a ako text chápu. V tejto metóde sa využívajú štyri znaky na záznam:

- √ tento znak sa dá na okraj textu tam, kde text potvrdil známu informáciu /toto som vedel/,
- táto informácia je v nesúlade s poznaním žiaka /myslel som, že je to inak/,
- + žiak sa dozvedel novú informáciu /toto som nevedel/,
- ? informácia nie je jasná alebo žiak by sa chcel o nej dozvedieť viac /tomuto nerozumiem/.

3.4 KWL (What you **Know** – what you **Want** to know – what you **Learned**)

Táto stratégia podporuje aktívne učenie sa žiaka na vyučovacom procese, ale dá sa využiť aj doma. „Podporuje kritické myslenie a interakciu žiak – učiteľ. Žiaci na neznámom texte vpisujú do tabulky s tromi stĺpcami si zaznamenávajú informácie pred a počas čítania. Pred čítaním si väčšinou obnovia doterajšie vedomosti o téme, odpovedajú na otázku Čo o tejto téme vedieť?, tvoria tzv. vlastný tezaurus. Následovne si formulujú otázky, čo by ešte o téme chceli vedieť a v priebehu čítania a po prečítaní si zosumarizujú nové fakty, ktoré sa dozvedeli (naučili sa), teda odpovedia na otázku Čo som sa z článku naučil.“ (Heldová, Kašiarová, Tomengová, 2011, s. 15-16)

3.5 Metóda dramatizácie/play role

Táto metóda je postavená na tom, že žiak sa viac naučí, keď danú úlohu zahrá, než by ju mal iba pasívne pozorovať, teda môžeme hovoriť o tom, že ju má zažiť na vlastnej koži. Tým žiak získava nové pocity a zážitky, osvojuje si spôsoby správania a riešenia problémov. Inscenačné metódy poskytujú veľký priestor na rozvoj osobnosti, predstavivosti, kreativity a tvorivosti.

3.6 Stratégia učenia a myslenia EUR

Stratégia EUR sa skladá z prvých písmen troch základných činností v stratégii učenia a myslenia: E – evokácia, U – uvedomenie, R – reflexia. Túto stratégiu vytvorili Meredith a Steele (1997). Učiteľ žiakom implementáciou EUR do vyučovacieho procesu pomáha porozumieť učivu. EUR sa skladá z nasledujúcich krokov:

1. **Evokácia** - žiakom je objasnená téma učiva, učiteľ sa väčšinou pýta, čo už o téme vedia. Žiaci si majú vybaviť z pamäti, čo si pamätajú o novej téme učiva, či už niečo o téme počuli. Učiteľ v tomto kroku žiakov vedie a tí prezentujú svoje poznatky. V evokácii sa využíva proces učenia – spojenie nového s poznaným. Evokácia – oživenie už skôr osvojených vedomostí. Záujem žiakov o učenie a ich aktivizácia

učiteľ uplatňuje pomocou rôznych metód, ktoré uľahčujú žiakom pochopenie nového učiva.

2. **Uvedenie si významu** - v tomto kroku sú pre žiakov dôležité nové informácie, s ktorými žiaci prichádzajú do kontaktu. Ide o čítanie zadaného textu, o sledovanie filmu, o výklad učiteľa či o realizáciu experimentu. Na žiakov vplýva učiteľ v tomto kroku najmenej.
3. **Reflexia** - žiak si v tomto kroku uvedomí, čo nové sa naučil či pochopil. Sformuluje, čo nepochopil, čo si musí ešte preštudovať či získať ďalšie informácie. Žiaci prostredníctvom poznámok zisťujú, ktoré vedomosti sa potvrdili, ktoré boli neúplné či nepresné a ktoré sa nepotvrdili (Turek, 2010, s. 255-256)

4 METODIKA VYUČOVACÍCH HODÍN

4.1 Priebeh prvej vyučovacej hodiny

Didaktické poznámky: Vyučovacia hodina je zameraná na prácu so symbolmi mesta Bratislavy. Vyučovacia hodina sa uskutočňuje v učebni, v ktorej má učiteľ prístup k počítačom s internetom.

A. EVOKÁCIA

Na začiatku vyučovacej hodiny učiteľ na tabuľu napíše názov mesta Bratislava a žiakov vyzve, aby po jednom chodili k tabuľi a zapisovali slová/asociácie, myšlienky, ktoré im napadnú pri slove Bratislava. Pri tejto metóde sú žiaci aktívni, vybavujú si vedomosti, ktoré o danej téme majú. Táto aktivita trvá približne 5 minút. Učiteľ ani žiaci nekritizujú slová, ktoré ostatní píšú na tabuľu. Po uplynutí 5 minút spoločne vyhodnotia zapísané slová a následne sa k ich individuálnym vedomostiam budú pridávať nové na základe aktivít počas vyučovacej hodiny.

B. UVEDOMENIE SI VÝZNAMU

Vo fáze uvedomenia si významu žiaci prostredníctvom svojej práce získavajú nové informácie. Každý žiak dostane do rúk pracovný list, na ktorom sú zobrazené štyri symboly mesta Bratislavy. Žiaci vytvoria dvojice a každá dvojica má k dispozícii počítač s internetom, aby mohli vyhľadať informácie o symboloch mesta Bratislava.

Učiteľ im na tabuľu napíše webstránku, kde všetky informácie o symboloch mesta získajú – www.bratislava.sk. Žiaci vo dvojiciach pracujú s pracovným listom a zapisujú si pod každý obrázok, čo obrázok/symbol znázorňuje – erb mesta, vlajka mesta, pečať mesta a súčasné logo mesta. Ku každému symbolu si zároveň napíšu 3 kľúčové slová z textov, ktoré si prečítali na internetovej stránke o vzniku či histórii daného symbolu.

Odporúčaný čas na aktivitu je 15 – 20 minút. Učiteľ touto aktivitou žiakom umožní oboznámiť sa nielen so symbolmi mesta Bratislava, ale aj s históriou mesta, v ktorom sa narodili či bývajú.

Aktivita žiakom ponúka aktívnejšiu formu práce, formu práce s počítačom a zároveň aktívnejšie učenie sa a získavanie poznatkov. Po skončení práce žiaci utvoria štvorčlenné skupiny a svoje výsledky si skontrolujú alebo doplnia. Na záver jeden žiak zo skupiny výsledok práce odprezentuje. Odporúčaný čas na danú aktivitu je 5 minút.

C. REFLEXIA

Táto fáza vyučovacej hodiny je zameraná na samostatnú prácu, v ktorej každý žiak dostane nový pracovný list s otázkami, ktoré nadväzujú na predchádzajúcu prácu. Každý pracovný list obsahuje desať otázok o symboloch mesta Bratislavy. Odporúčaný čas pre aktivitu je 10 minút. Následne si pracovné listy žiaci vo dvojiciach vyhodnotia. Každý žiak vyberie z pracovného listu jednu otázku, na ktorú nevedel odpovedať a zapíše si ju do zošita a zároveň jednu otázku, ktorá bola najpútavejšia. V spolupráci s učiteľom si žiaci pracovný list skontrolujú.

Odporúčania a overené prínosy

Prínosom využitých metód aktívneho učenia sa je, že sa žiaci dozvedia aj nové informácie o svojom rodnom meste a jeho symboloch. Sú to predovšetkým informácie, ktoré nie sú uvedené v učebniciach dejepisu, či slovenského jazyka a literatúry, geografie alebo umenia a kultúry. Výhodou je aj využitie informačno-komunikačných technológií,

s ktorými sa žiaci každodenne stretávajú a vedia ich pri práci využiť. Práca žiakom umožňuje rozvíjanie kritického myslenia, využívať svoju kreativitu, upevňovať a rozvíjať komunikačné zručnosti.

4.2 Pribeh druhej vyučovacej hodiny

Didaktické poznámky: Vyučovacia hodina je zameraná na prácu s mapou mesta Bratislava. Vyučovacia hodina sa uskutočňuje v triede, učiteľ má k dispozícii spojené lavice, mapu bratislavského Starého Mesta formátu A3.

A. EVOKÁCIA

Učiteľ na začiatku vyučovacej hodiny žiakov rozdelí do skupín a rozdá im papiere A4, na ktorých majú žiaci uvedenú tému na krátku diskusiu " Výhody života v Bratislave v súčasnosti a minulosti". Ide o krátky brainstorming, v ktorom žiaci porovnajú život a výhody súčasnej Bratislavy a pravdepodobné výhody a nevýhody života v minulosti. Svoje myšlienky si najprv napíšu na dané papiere a po uplynutí 5 minút sa rozvinie diskusia medzi žiakmi s vopred určenými pravidlami /neskákať do reči, vypočítať si názor, po vypočítaní reagovať svojím názorom a argumentmi/. Cieľom brainstormingu na základe porovnávania sa učiteľ snaží o zvýšenie záujmu žiakov o život v Bratislave v minulých storočiach a v súčasnosti, nachádzať paralely. Aktivita trvajúca 10 minút.

B. UVEDOMENIE SI VÝZNAMU

Po úvodnej krátkej diskusii vo fáze uvedomia si významu učiteľ rozdá žiakom mapu centra Bratislavy (stiahnutá z Google maps vo formáte A3), na ktorej sú uvedené len názvy ulíc. Žiaci budú opäť rozdelení do skupín /podľa počtu žiakov v triede, napr. 4 žiaci v jednej skupine/. Žiaci zároveň dostanú pracovný list, na ktorom sú uvedené bratislavské pamätihodnosti /kultúrne pamiatky/ a na pracovnom liste sú zobrazené aj s názvom. Úlohou žiakov je do mapy zaznačiť zadané pamiatky a zároveň nalepiť obrázok pamiatky tam, kam patrí. Žiaci môžu medzi sebou aj súťažiť, vyhráva ten, kto nájde a správne do mapy zaznačí, čo najväčší počet pamiatok za určený čas. Odporúčaný čas na aktivitu je 15 – 20 minút.

Žiaci si mapku ponechajú, aby do nej v budúcnosti mohli vpisovať či zakresliť ďalšie pamiatky Bratislavy. Žiaci prostredníctvom svojej práce získavajú nové informácie o tom, kde sa kultúrne pamiatky Bratislavy nachádzajú. Aktivita žiakom ponúka aktívnu formu práce, práce s mapou a ich dobrú orientáciu v mape, zároveň získavanie poznatkov. Po skončení práce určený žiaci zo skupiny výsledok práce odprezentujú. Ostatní žiaci kontrolujú správnosť výsledkov spolu s učiteľom a prípadne korigujú zlú orientáciu v mape. Odporúčaný čas na danú aktivitu je 5 minút.

C. REFLEXIA

V tejto fáze vyučovacej hodiny žiaci formou úvahy /20 riadkov/ hodnotia využiteľnosť predchádzajúcich informácií vo svojom živote a posudzujú spôsob svojej práce s mapou. Odporúčaný čas pre aktivitu je 10 minút.

Následne si niektorí žiaci svoju úvahu prečítajú.

DOMÁCA ÚLOHA

Na základe informácií, ktoré žiaci získali prácou s mapou si pripraví propagačný materiál /plagát, PPT prezentácia/ jednej bratislavskej kultúrnej pamiatky. Informácie o vybranej kultúrnej pamiatke vyhľadajú prostredníctvom internetových odkazov alebo

z kníh a bedekerov o Bratislave. Následne na ďalšej hodine žiaci vytvorený propagačný materiál odprezentujú. Táto aktivita nemusí byť zadaná len ako domáca úloha, ale žiaci môžu propagačný materiál tvoriť aj na vyučovacej hodine /napr. na hodine umenia a kultúry, výtvarnej výchovy, výchovy umením).

Odporúčania a overené prínosy

Prínosom využitých metód aktívneho učenia sa je, že sa žiaci dozvedia aj nové informácie o svojom rodnom meste, orientovali sa v najvýznamnejších kultúrnych pamiatkach, vedeli ich nájsť na mape, zakresliť ich a zároveň sa orientovať v mape Bratislavy. Práca žiakom umožňuje rozvíjanie kritického myslenia, využívať svoju kreativitu, upevňovať a rozvíjať komunikačné zručnosti.

4.3 Priebeh tretej vyučovacej hodiny

Didaktické poznámky: Vyučovacia hodina je zameraná na históriu názvu mesta Bratislava, na prácu s filmom „Kľúče od mesta“ – s časťou o osobnosti Bratislava, podľa ktorého bola pomenovaná Bratislava vo filme, na prácu s textami o histórii Bratislavy. Vyučovacia hodina sa uskutočňuje v učebni, v ktorej má učiteľ prístup k počítačom s internetom a dataprojektorom, alebo v triede, v ktorej má učiteľ k dispozícii dataprojektor s notebookom.

A. EVOKÁCIA

Na začiatku fázy evokácie učiteľ prostredníctvom dataprojektora prezentuje žiakom film „Kľúče od mesta“, ktorý bol vytvorený na základe knihy Márie Ďuríčkovej Kľúče od mesta. Žiaci tento film nepoznajú. Učiteľ pustí žiakov časť filmu /v knihe kapitola šiesta/, v ktorej si žiaci pozrú históriu mesta Bratislava počas vlády vladyku Bratislava. Žiaci pozorne pozerajú. Prostredníctvom filmu si žiaci uvedomia, že Bratislava má bohatú históriu, ktorú počas každodenného života pravdepodobne nevnímajú. Táto ukážka zároveň slúži ako štartovací bod na skúmanie ďalších udalostí.

Pri tejto metóde sú žiaci aktívni, vybavujú si vedomosti, ktoré o danej téme majú. Po pozretí ukážky žiaci pracujú vo dvojiciach s pracovným listom, ktorý vychádza z filmovej ukážky. Táto aktivita trvá približne 25 minút. Po vypracovaní úloh spoločne s učiteľom skontrolujú správne vypracovanie pracovného listu a zosumarizujú si poznatky z filmu.

B. UVEDOMENIE SI VÝZNAMU

Vo fáze uvedomenia si významu žiaci prostredníctvom práce s textom získavajú nové informácie. Žiaci vytvoria dvojice a každá dvojica dostane do rúk pracovný list s textom. Túto časť hodiny začíname s dvoma textami – povestou o Breslavovi a textom Takmer zabudnuté výročie mesta. Každá dvojica má k dispozícii iný text, s ktorým bude pracovať. Žiaci majú dané dva texty spracovať metódou INSERT. Údaje, ktoré sú im známe, ako aj tie, o ktorých by chceli vedieť viac, si žiaci napíšu do tabuľky. Týmto spôsobom si precvičia porozumenie textu a zároveň spoznajú prvé zmienky o Bratislavskom hrade. Odporúčaný čas na aktivitu je asi 10 minút.

Učiteľ touto aktivitou žiakom umožní oboznámiť sa s históriou Bratislavy zameranou na vývin názvu mesta. Aktivita žiakom ponúka aktívnejšiu formu práce s textom pomocou čitateľských stratégií a pomáha žiakom s porozumením textu. Učia sa porozumieť textu vlastnou skúsenosťou pri formulovaní odpovedí.

Odporúčania a overené prínosy

Z vyššie uvedeného vyplýva, že je prínosom využívanie čitateľských stratégií v edukačnom procese s využitím regionálnych prvkov. Žiaci zdokonaľujú prostredníctvom práce s čitateľskými stratégiami svoje čitateľské zručnosti a metódy spracovávania textu. Vplýva to na ich aktivitu a motiváciu.

Vychádzajúc zo skúseností práca s textom žiakom umožňuje rozvíjanie kritického myslenia, využívať svoju kreativitu, upevňovať a rozvíjať komunikačné zručnosti a zároveň hodnotenie využiteľnosti informácií z textu.

4.4 Priebeh štvrtej vyučovacej hodiny

Didaktické poznámky: Vyučovacia hodina je zameraná na históriu Bratislavského hradu a jeho premeny počas storočí. Významnou je práca s historickou a faktografickou literatúrou. Vyučovacia hodina sa uskutočňuje v triede alebo školskej knižnici, v ktorej má učiteľ, v ktorej má učiteľ k dispozícii množstvo literatúry.

B. UVEDOMENIE SI VÝZNAMU

Vo fáze uvedomenia si významu žiaci prostredníctvom práce s faktografickými a historickými knihami, prostredníctvom ktorých získavajú nové informácie a údaje o Bratislavskom hrade a jeho postupných premenách. Žiaci sa rozdelia do štyroch skupín, každá skupina dostane pracovný materiál. Úlohou žiakov bude tvoriť otázky pre ďalšiu skupinu, ktorá bude na ne odpovedať, vyhľadávať odpovede v daných materiáloch. Žiaci si otázky postupne zapisujú do zošita, alebo na určený papier. Z didaktického hľadiska je veľmi podstatné vedieť položiť správnu otázku. Cieľom tejto aktivity je naučiť žiakov správne formulovať otázky, ale aj vyhľadávať odpovede vo faktografických materiáloch. Žiaci sa zároveň učia porozumieť textu vlastnou skúsenosťou pri formulovaní otázok a odpovedí. Významnou pridanou hodnotou aktivity je aj učenie sa spolupráce žiakov v rámci skupiny, aby si každý žiak vyskúšal svoje schopnosti klásť otázky a hľadať na ne odpovede. Skupiny sa v tejto aktivite striedajú. Odporúčaný čas danej aktivity je 20 minút. Učiteľ touto aktivitou žiakom umožní oboznámiť sa s históriou Bratislavského hradu.

C. REFLEXIA

Táto fáza vyučovacej hodiny je zameraná na samostatnú prácu pri sumarizácii nových informácií, v ktorej každý žiak si v zošite nakreslí časovú os, do ktorej si zaznačí všetky historické udalosti, o ktorých sa počas vyučovacej dozvedel. Odporúčaný čas pre aktivitu je 10 minút. Následne si svoje vypracované časové osi žiaci vo dvojiciach vyhodnotia. Na záver žiaci formou cinquainu vyjadria svoj postoj k téme – Bratislava, Bratislavský hrad. Cieľom aktivity je vyjadriť emočnú zainteresovanosť. Svoje cinquainy si zapíšu do zošita. Najlepšie žiaci po prečítaní vyhodnotia.

Odporúčania a overené prínosy

Prínosom využitých metód aktívneho učenia a čitateľských stratégií je, že sa žiaci dozvedia nové informácie o svojom rodnom meste a jeho najvýznamnejšej pamiatke – Bratislavskom hrade. Informácie, ktoré nie sú uvedené v učebniciach dejepisu, či slovenského jazyka a literatúry, geografie alebo umenia a kultúry. Práca s textom žiakom umožňuje rozvíjanie kritického myslenia. Využívať svoju kreativitu žiaci môžu hlavne prostredníctvom cinquainu.

4.5 Priebeh piatej vyučovacej hodiny

Didaktické poznámky: Vyučovacia hodina je zameraná na stredovekú Bratislavu a ako fungovala. Bratislava bola v minulosti mestom, ktoré sa muselo brániť pred vpádmi, ale bola aj bydliskom mnohých ľudí, obchodnou tepnou a kráľovským mestom s právom trestov. Vyučovacia hodina sa uskutočňuje v triede, učiteľ má k dispozícii spojené lavice, mapu bratislavského Starého Mesta formátu A3.

A. EVOKÁCIA

Učiteľ na začiatku vyučovacej hodiny žiakov rozdelí do skupín a rozdá im papiere A3, aby nakreslili vlastné stredoveké mesto a aby porozmýšľali či využili svoje predchádzajúce vedomosti a skúsenosti, ako stredoveké mesto fungovalo, čo sa v ňom nachádzalo a čo nemohlo chýbať, aby správne mesto fungovalo. Žiaci prostredníctvom tejto aktivity prídu na to, že stredoveké mesto okrem hradieb a veží, potrebovalo mesto vodu, preto väčšina miest vznikala pri riekach, brodoch, tak aj Bratislava. Ďalej to bola radnica, námestia, na ktorých väčšinou fungovali rôzne trhy, ale vykonávali sa aj popravky a všetok život v meste. Žiaci uvedenú tému zvládnu bez problémov. Určia si v skupine úlohy, kto čo bude spracovávať. Okrem kresby stredovekého mesta si svoje myšlienky napíšu do zošita. Po uplynutí stanoveného času prezentujú svoje náčrty stredovekého mesta, pri ktorom zároveň vysvetlia, čo nesmie chýbať v stredovekom meste, zároveň môžu nachádzať paralely medzi stredovekým a súčasným mestom. Aktivita trvajúca 15 minút.

B. UVEDOMENIE SI VÝZNAMU

Po úvodnej aktivite vo fáze uvedomia si významu učiteľ formou výkladu spolu s obrázkovými materiálmi predstaví žiakom bratislavské opevnenie v minulosti, štyri hlavné brány, ktorými sa do mesta vstupovalo (Michalskej, Laurinskej, Vydrickej a Rybárskej) ako aj Dómom Sv. Martina, ktorý tvoril súčasť opevnenia mesta. Žiaci si zároveň opevnenie zakreslia do mapy centra Bratislavy, ktorú už využili a tiež aj bratislavské brány. Učiteľ žiakov vyzve, aby urobili krátku diskusiu o súčasných mestských bránach Bratislavy, ktoré ešte existujú. Táto aktivita je v trvaní 10 minút.

Nadväzujúcou aktivitou o stredovekej Bratislave je práca s povestou "Učeň Majstra Kata" (z knihy "Za tajomstvami mesta"), prostredníctvom ktorej sa žiaci dozvedia informácie o tom, ako bol vnímaný kat ľuďmi, kde sa nachádza katov dom. Pri práci s textom využijeme stratégiu KWL. Žiaci vyplnia samostatne v pracovnom liste prvé dva stĺpce tabuľky - *Čo vieš o téme?* a *Čo by si chcel vedieť?* Po prečítaní textu s povestou sa k tabuľke vrátia a doplnia informácie do tretieho stĺpca - *Čo si sa dozvedel?* Žiaci doplnia do tabuľky informácie z prečítaného textu. So spolužiakom vo dvojici si porovnajú, čo sa o téme chceli dozvedieť a čo sa po prečítaní dozvedeli.

Môžeme využiť aj metódu kladenia otázok, na základe ktorých sa dozvedia žiaci aj o úlohe Hlavného námestia pri vykonávaní trestov, kto bol posledným katom v Bratislave, aké boli tresty za ktoré zločiny. Aktivita v trvaní cca 10 min.

Žiaci prostredníctvom svojej práce získavajú nové informácie o tom, kde sa nachádzalo opevnenie Bratislavy, kde sa nachádzajú kultúrne pamiatky Bratislavy. Aktivita žiakom ponúka aktívnu formu práce s mapou a ich dobrú orientáciu v mape a zároveň získavanie poznatkov prostredníctvom práce s textom.

C. REFLEXIA

V tejto fáze vyučovacej hodiny žiaci majú prostredníctvom využitia predchádzajúcich informácií vypracovať krátky príspevok do novín /25 riadkov/ na témy - výhody a nevýhody práce káta v stredoveku alebo život káta. Tému si žiaci zvolia iba jednu. Odporúčaná čas pre aktivitu je 10 minút.

Odporúčania a overené prínosy

Prínosom je využívanie čitateľských stratégií v edukačnom procese s využitím regionálnych prvkov. Žiaci zdokonaľujú prostredníctvom práce s čitateľskými stratégiami svoje čitateľské zručnosti a metódy spracovávania textu. Žiaci sa prostredníctvom práce dozvedia nové informácie o Bratislave, orientujú sa aj v najvýznamnejších kultúrnych pamiatkach stredovekej Bratislavy, vedia nájsť stredoveké pamiatky na mape, zakresliť ich. Práca žiakom umožňuje rozvíjanie kritického myslenia, využívať svoju kreativitu a fantáziu prostredníctvom voľného písania či kreslenia.

4.6 Priebeh šiestej vyučovacej hodiny

Didaktické poznámky: Vyučovacia hodina je zameraná na prácu s poznatkami o stredovekej Bratislave, o jej tradíciách a jedlách. Vyučovacia hodina sa uskutočňuje v triede, učiteľ má k dispozícii spojené lavice, výkresy formátu A3, prípadne učebňu s počítačmi /pri modifikácii žiaci môžu spracovať plagáty aj prostredníctvom počítača/.

A. EVOKÁCIA

Učiteľ na začiatku vyučovacej hodiny žiakov rozdelí do skupín a rozdá im papiere A4. Nakoľko Hlavné námestie bolo trhovým aj kultúrnym centrom mesta, vo fáze evokácie je pre žiakov spracovať ponuka jedál, ako by vyzerala v minulosti. Žiaci napíšu svoje nápady, prípadne vypracujú ponukový list jedálneho lístka. Žiaci majú z predchádzajúcej hodiny /kedy mohli dostať na domácu úlohu vyhľadať na internete recept bratislavského tradičného jedla a priniesť ho na ďalšiu vyučovaciu hodinu/ prezentovať úlohu, ktorú si mali priniesť, teda prezentovať zaujímavý starý bratislavský recept, ktorý našli buď na internete alebo v starých kuchárkach. Následne sa všetky recepty zozbierajú a pripevnia sa na pripravenú nástenku. Z týchto receptov potom môžu žiaci čerpať inšpiráciu pri príprave reklamy/plagátu na ľudové slávnosti či jarmok. Aktivita trvajúca 10 minút.

Cieľom aktivity je zvýšenie záujmu žiakov o kultúrny život a tradície v Bratislave v minulých storočiach a v súčasnosti.

B. UVEDOMENIE SI VÝZNAMU

Vo fáze uvedomia si významu učiteľ rozdá žiakom výkres veľkosti A3. Žiaci budú opäť rozdelení do skupín /podľa počtu žiakov v triede, napr. 4 žiaci v jednej skupine/. Produktom, ktorý majú žiaci vytvoriť je reklama /plagát/ s básničkou na bratislavské folklórne slávnosti alebo bratislavský jarmok. Každá skupina žiakov bude pracovať na inom produkte. Jedna skupina spracuje plagát na prezentáciu folklórnych slávností, druhá skupina si pripraví a prednesie reklamu do rádia s témou jarmočných slávností. Kritériom bude, aby bolo spracovanie čo najviac prístupné a výpovedné /hodnotné/ pre mladých ľudí. Zároveň žiaci využijú už získané vedomosti a skúsenosti. Touto aktivitou si žiaci vyskúšajú aj vzájomnú kooperáciu pri riešení úloh, akceptovanie názorov ľudí v

skupine, aktívne počúvanie, analýzu a syntézu a vlastné sebavyjadrenie kreativity a fantázie. Odporúčaný čas na aktivitu je 25 – 30 minút.

C. REFLEXIA

V tejto fáze vyučovacej hodiny žiaci formou prezentácie svojich prác reflektujú poznatky a vedomosti. Žiaci spolu s učiteľom zhodnotia jednotlivé práce skupín podľa zadaných kritérií. Žiaci sa prostredníctvom hodnotenia naučia reflektovať nielen prácu svojej skupiny, ale zároveň na naučia reflektovať aj sami seba a svoju vlastnú prácu. Odporúčaný čas pre aktivitu je 10 minút.

Odporúčania a overené prínosy

Prínosom využitých metód aktívneho učenia sa je, že si žiaci osvoja nové informácie, práca ich motivuje, umožňuje rozvíjanie kritického myslenia, využívajú svoju kreativitu a fantáziu. Žiaci sa naučia prezentovať svoju prácu verbálne, získať rôzne typy informácií, na základe stanovených kritérií posúdiť rôzne riešenia pri zadaní témy práce.

4.7 Priebeh siedmej vyučovacej hodiny

Didaktické poznámky: Vyučovacia hodina je zameraná na sumarizáciu poznatkov o Bratislave prostredníctvom lúštenia krížovky. Pre žiakov je zaujímavou vyučovacou metódou dramatizácia textu, zdramatizujú text bratislavskej povesti. Vyučovacia hodina sa uskutočňuje v triede, učiteľ má k dispozícii lavice a väčší priestor pre dramatizáciu povesti.

A. EVOKÁCIA

Vyučovacia hodina začína lúštením krížovky, ktorú učiteľ vypracuje. Lúštenie krížoviek je u žiakov veľmi populárne a vďaka nej si môžu utvrdiť svoje vedomosti, prípadne sa naučiť nové informácie. Krížovka je zameraná na osobnosti, ktoré v Bratislave žili alebo ju navštívili, ako aj na známe informácie a fakty o Bratislave (ako napr. najvyšší dom). Krížovka obsahuje aj správne odpovede. V krížovke je ukrytý názov Bratislavy v minulosti /Pressburg, moje krásne mesto/. Žiakov rozdelíme do skupín, aby mohli kooperatívne pracovať s krížovkou a spoločne využiť svoje vedomosti. Krížovku dostane každý žiak na pracovnom liste, aby si ju po vylúštení mohli vložiť alebo prilepiť do zošita. Vyhrá tá skupina, ktorá najrýchlejšie uhádne názov tajničky. Úloha povzbudí všetkých žiakov k ďalšej činnosti a povzbudí aj slabších žiakov, ktorí sú v triede. Ak by žiaci mali nejaký problém s lúštením krížovky, učiteľ podá k niektorým bodom bližší výklad. Odporúčaný čas je 10-15 minút.

B. UVEDOMENIE SI VÝZNAMU

Po úvodnej aktivite učiteľ vo fáze uvedomia si významu rozdá žiakom pracovné listy s povestou – Povest' o potulnom rytierovi Rolandovi. Žiaci si povest' mali prečítať na domácu úlohu. Na vyučovacej hodine si ju spolu ešte raz prečítajú. Úlohou žiakov je urobiť dramatizáciu povesti a následne ju aj predstaviť. Po prečítaní a rozbore povesti ju žiaci spracujú a pripravujú ako divadelný scenár, potom sa žiaci rozdelia do 4 skupín. Každá skupina dostane dve úlohy. Každá skupina si rozdelí úlohy a nacvičí si monológy a dialógy jednotlivých postáv. Zároveň každá skupina navrhne na papier A3 prostredie, v ktorom sa príbeh povesti odohráva.

Po príprave žiaci vystúpia pred tabuľu, prilepia na tabuľu výkres s prostredím a uvedú svoje divadelné spracovanie povesti. Po vystúpení všetkých skupín, spoločne vyhodnotíme, ktorá skupina najviac zaujala, ktorá využila svoju fantáziu a kreativitu, prípadne môžeme určiť aj poradie skupín, na ktorom mieste by sa umiestnili. Kritika, počas ktorej sa žiaci zahrali na chvíľu na kritikov a vyslovovali svoj názor a mienku o postave a jej konaní. Aktivita v trvaní cca 30 min. Žiaci prostredníctvom svojej práce získavajú nové informácie o tom, kto bol Roland. Aktivita – dramatizáciu textu žiakom ponúka aktívnu formu práce, kde preukazujú svoju kreativitu a fantáziu, zároveň sa učia pracovať s textom.

C. REFLEXIA

V tejto fáze vyučovacej hodiny žiaci majú možnosť rozmýšľať o tom, čo sa nové naučili prostredníctvom lúštenia krížovky či dramatizácie povesti, čo pochopili. Zároveň zisťujú, k čomu sa musia vrátiť. Odporúčaný čas pre aktivitu je 5 minút.

DOMÁCA ÚLOHA

Žiaci si vyžrebujú z klobúka názvy jednotlivých historických pamiatok Bratislavy. Na domácu úlohu budú mať do ďalšej hodiny napísať jednostranový referát k historickej pamiatke a zároveň uviesť povest' viažucej sa k danej budove, resp. jej obyvateľom a urobiť 5 minútovú prezentáciu referátu.

Odporúčania a overené prínosy

Prínosom využitých metód aktívneho učenia sa je, že žiaci si prostredníctvom nich osvoja nové informácie, práca ich motivuje, umožňuje rozvíjanie kritického myslenia, využívajú svoju kreativitu a fantáziu. Žiaci sa naučia prezentovať svoju prácu verbálne s využitím fantázie. Prostredníctvom dramatizácie textu majú žiaci možnosť spoločne kooperovať a zadanú tému rozvíjať. Dramatizácia im umožní skúmať dielo hlbšie, rozvíjať naň svoj vlastný názor.

ZÁVER

Vo svojej práci OPS som sa zamerala na možnosti využitia regionálnych prvkov na základných a stredných školách. Prostredníctvom využitia moderných vyučovacích metód – metód na aktívne učenie sa žiakov som realizovala sedem vyučovacích metód, ktorými som podporila záujem žiakov o svoj región. Mnoho žiakov sa prostredníctvom začleňovania regionálnych prvkov do edukačného procesu dozvedelo nové informácie, o ktorých nevedeli alebo sa doteraz nezaujímal o kultúru či históriu regiónu, v ktorom žijú či chodia do školy.

Bratislavský región je vhodným materiálom na skúmanie objektov, pretože žiakov obklopuje, tvorí ich každodenné prostredie a zároveň má množstvo historického a kultúrneho materiálu.

V súčasnosti je dôležité zaoberať sa regionálnou výchovou, pretože málo žiakov na základných a stredných školách pozná svoj región, väčšina z nich pozná iba cestu z domu do školy a späť.

Poznávanie svojho regiónu tvorí základ na pestovanie hrdosti žiakov na vlastnú identitu, podporuje u žiakov potrebu ochrany hmotného aj nehmotného kultúrneho a prírodného dedičstva našich predkov a prostredníctvom tohto prirodzenou formou podporuje u žiakov vlastenectvo, ktoré je veľmi potrebné v podmienkach globalizácie súčasného sveta.

Vo svojej práci som chcela ukázať žiakom prostredníctvom aktivít na vyučovacích hodinách význam kultúrneho a prírodného dedičstva predkov, ktoré je neoddeliteľnou súčasťou bohatstva nášho národa. Prezentované vyučovacie hodiny poskytujú návody na možnosti využitia regionálnych prvkov v edukačnom procese.

V závere môžem zhodnotiť, že zaradovanie regionálnych prvkov do edukačného procesu považujem za prínosné. V žiakoch som prirodzenou cestou prostredníctvom využitia metód aktívneho učenia sa žiakov a čitateľských stratégií pri práci s textom vzbudila záujem o tému región a kladný vzťah k svojmu regiónu, k svojmu okoliu. Myslím si, že je to jeden z cieľov pedagógov, ktorí zaradujú regionálnu výchovu do edukačného procesu.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. CABANOVÁ, V. 2004. Súčasné poňatie regionálnej školy na Slovensku. In. Pedagogická revue, č. 3, roč. 56, s. 258 – 273, 2004. ISSN 1335-1982
2. ČELLÁROVÁ, L. 1997. Ľudové tradície a ľudové remeslá na Slovensku a ich využitie v štúdiu učiteľstva 1. st. ZŠ. Banská Bystrica : PF UMB, 1997. ISBN 80-8055-129-4.
3. ČELLÁROVÁ, L. 2002. Postavenie regionálnej výchovy v edukačnom procese. In. Regionálna výchova a škola, Banská Bystrica : PF UMB, 2002. ISBN 80-8055-753-5
4. ĎURÍČKOVÁ, M. 1981. Klúče od mesta. Bratislava, Mladé letá, 1981. 94 s.
5. FILOVÁ, B. a kol. 1945. SLOVENSKO, ĽUD – II. časť. Bratislava : Obzor, 1945. ISBN 65-022-75.
6. KORIM, V.: Regionalistika, vlastivedné vzdelávanie a regionálna výchova. In Regionálna výchova a škola. Banská Bystrica : UMB, 2002. ISBN 80-8055-753-5
7. KOTRBA, T. – LACINA, L. 2010. Praktické využití aktivizačních metod ve výuce. Brno: Barrister and Principal, 2010. ISBN 978-80-87029-12-1.
8. KRÍŽOVÁ, J. 2010. Model integrácie regionálnych prvkov do elementárnej edukácie. In. Tradície a inovácie vo výchove a vzdelávaní modernej generácie učiteľov. Levoča: Zborník z konferencie. 2010.
9. KRUPOVÁ, I. 2009b. Tradičné ľudové remeslá ako prostriedok rozvíjania kľúčových kompetencií žiakov. In Ligas, Š., Gašparová, M. (eds.) Odkaz kultúrneho dedičstva v primárnej edukácii. Banská Bystrica : PF UMB, 2009, s. 110 – 114. ISBN 978-80-8083-703-7.
10. OBERT, Viliam. 2002. Detská literatúra a čitateľský rozvoj dieťaťa. Dotlač diela. Nitra: ASPEKT, s.r.o., 2002. ISBN 80-88894-07-7
11. PETTY, G. 2004. Moderní vyučování. Portál. Praha. 2004. ISBN 80-7178-978-X
12. POVOLNÝ, F. O regionalismu. Brno: Krajské kulturní středisko, 1968. 68 s.
13. PRUCHA, J. 2002. Moderní pedagogika. Portál. Praha. 2002. ISBN 80-7178-631-4
14. SITNÁ, Dagmar: Metody aktivního vyučování. Praha: Portál, s.r.o., 2009, 152 s. ISBN 978-80-7367-246-1
15. SMOLKOVÁ, E: Cinquain. [online]. [cit.2011-12-06]. Dostupné na internete: <http://www.infovek.sk/predmety/slovincina/index.php?k=24>.
16. TOMČÁNIOVÁ – ŠUDOVÁ, K. 2009. Za tajomstvami mesta. Bratislava: Vydavateľstvo Albert Marenčin - PT, 2009. 120 s. ISBN 978-80-8114-003-7
17. TOMENGOVÁ, A. – KAŠIAROVÁ, N. – HELDOVÁ, D. et. kol. 2011. Metakognitívne stratégie rozvíjajúce proces učenia sa žiakov. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum, 2011. 60 s. ISBN 978-80-8052-372-5.
18. TUREK, I. 2010. Didaktika. Iura Edition, spol. s.r.o. Bratislava. 2010. ISBN 978-80-8078-322-8
19. VASILOVÁ, D. 2010. Vyučovacia hodina dejepisu a jej štruktúra. In: Dejiny 2/2010. Inštitút histórie FF PU v Prešove. Prešov. 2010
20. ZELINA, M. 1996. Aktivizácia a motivácia žiakov na vyučovaní. MC Prešov. Prešov. 1996. ISBN 80-8045-042-0

21. ZELINA, M., ZELINOVÁ, M. 1997. Tvorivý učiteľ. MC Bratislava. Bratislava. 1997. ISBN 80-7164-192-8

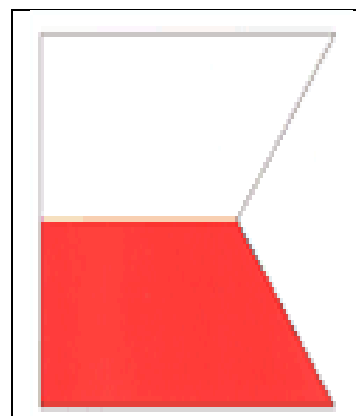
ZOZNAM OBRAZOVÝCH ZDROJOV

1. <http://www.bratislava.sk/vismo/dokumenty2.asp?id_org=700000&id=74355
[dostupné na internete 14-3-14]
2. <http://www.bratislava.sk/vismo/dokumenty2.asp?id_org=700000&id=74452
[dostupné na internete 14-3-14]
3. <http://www.bratislava.sk/vismo/dokumenty2.asp?id_org=700000&id=74357&p1=27484
[dostupné na internete 14-3-14]
4. <http://www.bratislava.sk/vismo/dokumenty2.asp?id_org=700000&id=74356&p1=27484
[dostupné na internete 14-3-14]
5. <<http://flog.pravda.sk/gwendy.flog?foto=21471>
[dostupné na internete 14-3-14]
6. <<http://bratislava.sme.sk/c/732249/podzemne-chodby-boli-zalarmi.html>> [dostupné na internete 14-3-14]
7. <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bratislava_Rybarska_brama.jpg> [dostupné na internete 14-3-14]
8. <<http://www.panoramio.com/photo/2442610>> [dostupné na internete 14-3-14]
9. <<http://bratislava.sme.sk/c/717641/pod-laurinskou-branou-bola-muciaren.html>>.
[dostupné na internete 14-3-14]
10. <<http://bratislava.sme.sk/c/717641/pod-laurinskou-branou-bola-muciaren.html>>.
[dostupné na internete 14-3-14]
11. <<http://www.peterkri.szm.com/laurinsk.htm>>. [dostupné na internete 14-3-14]
12. <http://www.visualphotos.com/image/1x5629467/st_michaels_gate_bratislava_slovakia>.
[dostupné na internete 14-3-14]
13. <<http://bratislava.sme.sk/c/724784/najsilnejsie-opevnená-brána.html>>. [dostupné na internete 14-3-14]
14. <https://www.google.sk/search?q=bratislavsk%C3%A9+historick%C3%A9+pamiatky&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ei=kZgkU7riH8mthQe15oCABg&ved=0CAcQ_AUoAQ&biw=1280&bih=691#facrc=_&imgdii=_&imgrc=_Fwmj-kWt5yFWM%253A%3B14dZtUiXsnE11M%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.muzeum.sk%2>. [dostupné na internete 14-3-14]
15. <https://www.google.sk/search?q=bratislavsk%C3%A9+historick%C3%A9+pamiatky&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ei=kZgkU7riH8mthQe15oCABg&ved=0CAcQ_AUoAQ&biw=1280&bih=691#facrc=_&imgdii=_&imgrc=hdIO3daO09qPWM%253A%3BvOHpkrcVwzEgVM%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.travelguide.sk%252Fuserfiles%252Frestaurants%252Fhistoricke_kulturne_a_sakralne_pamiatky_1377855062_70331st.radnica.bs.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.travelguide.sk%252Fsvk%252Fbratislavsky-samospravny-kraj%252F%3B800%3B448>. [dostupné na internete 14-3-14]
16. <https://www.google.sk/search?q=bratislavsk%C3%A9+historick%C3%A9+pamiatky&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ei=kZgkU7riH8mthQe15oCABg&ved=0CAcQ_AUoAQ&biw=1280&bih=691#facrc=_&imgdii=_&imgrc=LtEhj1eg6bWwSM%253A%3BpIly9UWrbhLZM%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.hoteldevin.sk%252Fpub%252Ffiles%252F383%252F SND_historicka_budova-lightbox_445x224.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.hoteldevin.sk%252Fsk%252Fid%252F18%3B445%3B224>. [dostupné na internete 14-3-14]
17. <http://www.muzeum.sk/?obj=hrad&ix=bh> [dostupné na internete 14-3-14]
18. http://www.reduta.sk/vismo/galerie3.asp?id_org=600617&id_fotopary=1141&id_o_brazky=1185&typ_sady=1&p1=54 [dostupné na internete 14-3-14]

ZOZNAM PRÍLOH

- Príloha A – Pracovný list 1- Symboly mesta
- Príloha B – Pracovný list 2 – Symboly mesta
- Príloha C – Pracovný list 3 – Mapa Starého Mesta
- Príloha D – Pracovný list 4 – Obrázky historických budov
- Príloha E – Pracovný list 5 – Povest' o Breslavovi
- Príloha F – Pracovný list 6 – Takmer zabudnuté výročie
- Príloha G – Pracovný list 7 – Ukážky žiakov k slávnostiam
- Príloha H – Pracovný list 8 – Učeň majstra kata
- Príloha I – Pracovný list 9 – Krížovka
- Príloha J – Pracovný list 10 – Povest' o potulnom rytierovi

Symoly Bratislavy

Názov symbolu		Názov symbolu	
Kľúčové slová		Kľúčové slová	

Názov symbolu		Názov symbolu	
Kľúčové slová		Kľúčové slová	

Symboly mesta

1. Napíšte 3 názvy mesta, ktoré sa v priebehu storočí vyskytli na pečati.

.....
.....

2. Napíšte, čo je zobrazené v erbe mesta Bratislava.

.....

3. Uved'te 3 farby, ktoré sa vyskytujú v znaku mesta Bratislava.

.....

4. Napíšte, kto v súčasnosti uchováva pečatidlo?

.....

5. Napíšte, z ktorého roku sa zachoval odtlačok najstaršieho pečatidla.

.....

6. Napíšte, z ktorého slova vznikol názov Bratislava.

.....

7. Napíšte, čo je zobrazené na pečatidle mesta.

.....

8. Uved'te, na ktorú budovu sa vyvesuje zástava iba počas slávnostných príležitostí.

.....

9. Uved'te, v ktorom roku vzniklo logo mesta Bratislava.

.....

10. Vysvetlite, ako sa interpretuje zobrazenie na erbe mesta Bratislava.

.....

Príloha C Pracovný list 3

	
Prírodovedné múzeum	Mirbachov palác
	
Slovenské národné divadlo	Primaciálny palác
	
Mestská radnica	Michalská brána
	
Bratislavský hrad	Reduta
	
Evanjelické lýceum	Lekáreň U červeného raka
	
Univerzitná knižnica	Academia Istropolitana
	
Dóm sv. Martina	Modrý kostolík
	
Hotel Carlton	Grassalkovičov palác

Povešť o Breslavovi

Mocný bol kráľ Svätopluk a mocné bolo aj jeho obávané vojsko. Preto mal veľa priateľov, a ešte viac nepriateľov, ktorí mu závideli jeho ríšu. Keď Svätopluk na dlhší čas opustil svoju krajinu, riadenie ríše zveril rade verných vladykov. V čase vojny na ich čele stál udatný a rozvážny Breslav.

Leto sa už takmer končilo, keď poslal vladyka Breslav vmene svojho kráľa posolstvo vojny po celej krajine. Každý dom, kde žilo viac ako desať ľudí, mal poslať jedného vojaka. Breslav s napätím očakával v tábore príchod nových mužov. Koľko ich bude bojaschopných?

Osudné ráno zastihlo slovanské vojsko na koňoch. V šíkoch zoradení očakávali Teutóncov. Tí sa pomaly približovali. Mysleli si, že prekvapia Braslava, nonapokon sami ostali prekvapení. Ktosi zatrúbil na trúbu, ktosi zavelil do útoku a dve vojská sa stretli ako dve rozvodnené rieky uprostred planiny pod utešeným hradom. Boj trval takmer celý deň. Až k večeru sa šťastie otáčalo na stranu slovanského vojska.

"Ktože je zo všetkých lukostrelcov najšikovnejší?" rozhliadal sa vladyka uprostred boja. "Veď hej, mladý Bukan. Štíhly ako dievča a obratný akolasica. Jeho šípy vždy trafia cieľ. Potrebovali by sme viac takých vojakov." Nemohol od mládenca odtrhnúť zrak. A to sa mu stalo takmer osudným. Nepriateľ sa už dával na útek, keď jeden z posledných šípv našiel cestu do hrude vladyku Breslava. Spadol z koňa ako podťatý. Keď sa prebral, skláňal sa nad ním mladý Bukan a obväzoval mu ranu. Povzbudivo sa na neho usmial. "Máš pevnú košeľu, vladyka. Zachránila ti život."

No Breslav vedel, že nebyť mladého junáka, netešil by sa zo žiadneho víťazstva.

"Skromný si, šuhaj z domu Bukana. Za tvoju oddanosť a vernosť sa ti odmením. Staň sa mi bratom, s ktorým sa nebudem báť žiadneho nepriateľa. Ak by si bol ženou, prosil by som ťa, aby si ostal po mojom boku v zlých časoch a utešoval v dobrých časoch. Preto povedz, staneš sa mojím pobočníkom a priateľom?"

Junák sa zamyslel a po očku pozrel na vladyku. Nebolo zvykom, že by sa niekomu dostalo takej pocty po prvej bitke...

"Rád by som bol tvojím pobočníkom, no ešte radšej by som bola tvojou ženou." Po týchto slovách si strhol z hlavy šišak a na plecía mu spadli dlhé vlasy rovné ako ľan. "Volám sa Bielava a som dcérou starešinu Bukana, ktorému osud odmietol dať syna. Nechcela som zahanbiť meno svojho otca, a preto som za neho ako lukostrelec nastúpila do tvojho vojska. Dúfam, že kruto nepotrestáš moju opovážlivosť. Robila som len to, čo mi kázala česť."

Breslav nevedel, či sa mu to sníva... "Moje srdce mi káže ísť za tvojím otcom a popýtať ho o tvoju ruku. Nenašiel by som pokoja, keby si ma odmietla."

Bielava s radosťou pristala. A aby nik nepochyboval o ich láske, vladyka Breslav odviehol svoju ženu práve na ten hrad, pod ktorým sa odohrala strašná bitka. Od tých čias hrad niekto nenazval inak ako Breslavov hrad - Breslavgrad.

√ známa informácia /toto som vedel/,	- informácia je v nesúlade s poznáním žiaka /myslel som, že je to inak/,	+ novú informáciu /toto som nevedel/,	? nejasná informácia nie/chcem sa dozvedieť viac

Takmer zabudnuté výročie mesta

Vo februári uplynie už 95 rokov od chvíle, kedy Bratislava dostala svoje meno, pod ktorým ju dnes pozná celý civilizovaný svet. Vo veľkej miere vdáčí zaň prvému bratislavskému županovi Samuelovi Zochovi, ktorý rázne odmietol návrh Wilsonovo mesto, a tiež sa pričínal o to, aby sa Bratislava stala hlavným mestom, hoci boli aj iní, veľmi vážni kandidáti na tento post.

História Bratislavy je veľmi bohatá, a tak ako sa vyvíjala počas storočí, menil sa aj názov mesta. Od názvu Preslawaspurch až po Bratislavu. Územie dnešnej Bratislavy bolo mimoriadne príťažlivé a priaznivé pre život, a tak tu nachádzame stopy osídlenia od najstarších čias. Presnejšie v 2. storočí pred naším letopočtom sa tu usadili Kelti. Z ich čias nám zostal slávny bratislavský Biatec, keltská minca, ktorá svedčí o tom, že tu stálo sídlisko oppidum, svojho času jedno z najvýznamnejších.

Ani pre Rimanov nebolo územie neznáme. V Rusovciach stála známa Gerulata a neďaleko Bratislavy zas Carnuntum, kde sídlil aj cisár Markus Aurélius. Medzi najkrajšie rímske pamiatky na území Bratislavy patria kúpele, pozostatky ktorých sa nachádzajú medzi Dúbravkou a Devínskou Novou Vsou.

Skutočné dejiny Bratislavy začínajú príchodom Slovanov v 6. storočí nášho letopočtu. Blízko Bratislavy archeológ Ján Eisner našiel v polovici minulého storočia veľké slovansko-avarské pohrebisko, ktoré naznačuje, že tu bolo dôležité centrum Samovej ríše. V časoch Veľkomoravskej ríše zohral významnú úlohu hrad Devín. Sídlil tu knieža Rastislav, a práve na tento hrad zavítali aj vierozvestci Cyril a Metod, ktorí prijali jeho pozvanie.

Prvá písomná zmienka o Bratislave je z roku 907. Vtedy sa tu odohrala bitka medzi Bavormi a Maďarmi. V priebehu 11. storočia sa sformovalo Uhorské kráľovstvo a Bratislava sa stala jeho pevnou súčasťou.

Významnou postavou, symbolom mesta je richtár Jakub, syn Ulricha z konca 13. storočia. V roku 1291 udelil kráľ Ondrej III. Remeselníkom a obchodníkom prvé mestské privilégia. Úspešného kupca Jakuba si zvolili za richtára, a za jeho čias sa Bratislava pomaly menila na skutočné mesto.

Veľký rozmach Bratislava zažila v 18. storočí, keď sa miestodržiteľkou stala najobľúbenejšia dcéra Márie Terézie, Mária Kristína. Po mnohých storočiach sa v roku 1919 stala hlavným mestom Slovenskej republiky a zároveň dostala svoje meno – Bratislava.

Mená Bratislavy počas storočí	
Preslawaspurch – r. 1052	Pressburg - nemecký názov
Bosonium - r. 1146	Breizbuch - nemecký názov
Brezalauspure - neznáme obdobie	Bresburch - nemecký názov
Istropolis - za čias Mateja Korvína	Prešporok - 19. storočie
Pozsony - maďarský názov	Wilsonovo mesto – návrh v roku 1919
Braslavespurch – 16.storočie	Bratislava - oficiálny názov od roku 1919
Posonium - latinský názov	

(Takmer zabudnuté výročie mesta. In: Metropola, roč. VI, č. 1, rok 2014, s.16-17)

– Ukážky práce žiakov k slávnostiam

Ukážka sloganu k plagátu slávnosti:

V Prešporke je veľká sláva,
a to už prvého mája.
Na Trhu sú muzikanti,
bude aj divadlo hrati,
za groš bude scískanica,
grátis fazulovica.
Dlátom skús opasok vyrobiť,
s kamošmi sa dojdi zabaviť,
mame drôtený šperk zakúpiš,
babke na kroj čipku prilepiš,
dedovi medený kotlík ukuješ,
a tatkovi vínko do nohy uleješ

.....

Reklama do rádia:

- 1) Uff, zase tretia A a výlet na Liptov. Už to vidím. Prevrátilová s iphonom poskakujúca na salaši v snahe chytiť signál. Mácha vyhlási súťaž v pití žinčice na ex a Borovský bude zjednávať s miestnym kováčom aby mu ukul samurajský meč. A čo máš ty?
- 2) Druhú B a Dni majstrov.
  - 1) Hmmm, to ti závidím.
  - 2) Tak podťe s nami na Dni majstrov. Decká budú mať pripojenie, najedia sa bratislavských rožkov, sladkostí od Mayera, osúchov, napijú sa muštu a čosi sa aj priučia od tých majstrov hrnčiarstva, kováčstva, medovníkárstva a my si môžeme toho 29.2.2014 na lavičke na Hlavnom námestí nohy opalovať.

Učeň majstra kata

Ľudia sa odjakživa stránili majstra kata. Báli sa ho. Každý ho v meste poznal, aj keď pri poprave nosil dlhý čierny plášť a na hlave krvavočervenú súkennú kapucňu. Keď mešťania stretli kata na ulici, radšej prešli na druhú stranu. Keď ho stretli ženičky v úzkom priechode, kde sa mu nemohli vyhnúť, úctivo sa mu poklonili a za rohom sa rýchlo prežehnali. Deti sa neodvážili pokrikovať na majstra kata a nikdy mu do okna nehodili kameň. Keď ho stretli, rozutekali sa na všetky strany. No ešte väčšmi sa báli jeho pomocníka - učňa Jakuba.

Jedného dňa radní páni odsúdili starého žobráka za krádež chleba. Starec pokorne čakal na svoj koniec v cele. Tam ho našiel Jakub. Vymyslel si preňho tie najkrutejšie muky. Celých dvanásť dní sa žobrák modlil, aby umrel. Nevydýchol si ani cestou na šibenicu. Pre starca to bola najdlhšia cesta, akú dovtedy prešiel. Keď sa nešťastník konečne dovliekol na popravisko, zozbieral posledné sily a hlučným hlasom zvolal "Bodaj si do roka a do dňa sám trpel takými strašnými mukami, akými si ma ty týral! Bodaj si tak strašne umieral ako ja! Nech je pre teba šibenica vykúpením, a nie trestom!"

Prešiel mesiac, prešiel druhý a Prešporok zabudol na starého žobráka. Jakub sa nepoučil a ľudia sa zaňho začali hanbiť. Po čase sa richtárovi zunovalo počúvať ponosy na Jakuba. Dal si ho predvolať, aby ho vypočul. Katov učeň sa mu vysmial do očí a rozhnevaný richtár ho kázal vyhnúť z mesta. Keďže Jakuba v Prešporoku každý poznal, nikto ho nechcel zobrať do služby. Ukryl sa v lesoch pri meste. Okrádal pocestných. Šikovný však nebol a o pár mesiacov ho chytili. Jeho priznanie si vynútili v mučiarni.

Tak sa naplnili starcove slová. Presne do roka a do dňa viedli spútaného Jakuba na šibenicu. Či už pre strašnú bolesť, alebo pre zlé svedomie, Jakub sa na šibenici dlho trápil... Aj jeho duch sa vraj dlho potuloval po dome majstra kata na Baštovej ulici. Noc čo noc strašne kvíľil a plakal. Ale tu sa môj príbeh nekončí. O nejaký čas znova uväznili starého žobráka za krádež chleba. Aj keď bol starec nevinný, odsúdili ho na trest smrti. Na šibenici kat zdvihol svoj meč, rozhonal sa... Vtom zahrnelo. Kat sa zháčil. Zahnal sa druhýkrát... Zem sa zatriasla. Zahnal sa do tretice, a zadul taký vietor, že kata strhlo zo šibenice. Starec bol zachránený. Nepísaným zákonom bolo, že keď sa poprava nepodarila po tretí raz, odsúdenec bol voľný. Prečo to spomínam? Nešťastníka vraj zachránil Jakubov duch. Či je to pravda, neviem. No od tých čias v dome na Baštovej č. 7 už nebolo počuť skuvíňanie ani kvílenie.

Čo vieš o téme?	Čo by si chcel vedieť?	Čo si sa dozvedel?

Krížovka

1. Kto vymyslel písací stroj pre slepcov a prototyp umelých končatín?
2. Meno autora rozprávok, ktorý navštívil Bratislavu.
3. Koľko centimetrov má najužší dom v Európe (pri Michalskej bráne) ?
4. Najznámejší bratislavský bezdomovec v minulosti.
5. Ako sa volá plastika malého chlapca, ktorý vykukuje zo steny domu a uškŕňa sa na okoloidúcich?
6. Názov prešporskej likérky, ktorej meno nesie aj záhrada na Palisádach.
7. Matej Korvín založil...
8. Kaviareň pomenovaná po svojom zakladateľovi, ktorý dodával cukrárenské výrobky na cisársky dvor?
9. Názov paláca, súčasného sídla prezidenta SR.
10. Kto bol Paracelsus?
11. Prešporská továreň na čokoládu, ktorej nástupcom je Figaro.
12. Prvý železný most v Bratislave z roku 1891 sa volá – Most ...
13. Prešporok mal kedysi vlastné miery, napr. bratislavský ...
14. V Sade Janka Kráľa sa nachádza veža z ktorého kostola?
15. Hlavné námestie sa v stredoveku volalo...
16. Najviac budov v Prešporku vlastnil rod...
17. Najznámejší prešporský obchod s rozličným tovarom patriaci rodine Wimmerovcov?
18. Kto udelil Bratislave v r. 1291 mestské práva?
19. Názov Istropolis je grécky názov Bratislavy a znamená...
20. Starí Prešporáci hovorili po slovensky, nemecky a...
21. Sochu sv. Martina v Dóme sv. Martina vytvoril sochár...
22. V roku 1536 sa stal Prešporok hlavným mestom ...
23. Ako sa volali okrúhle veže postavené ako súčasť opevnenia Bratislavy?
24. Meno prvej bratislavskej bosorky ...

1.							K	E	M	P	E	L	E	N											
2.							A	N	D	E	R	S	E	N											
3.							S	T	O	Š	E	S	Ť	D	E	S	I	A	T						
4.											S	C	H	O	N	E	R	N	A	C	I				
5.									P	O	S	M	I	E	V	A	Č	I	K						
6.							S	L	U	B	E	K													
7.				A	C	A	D	E	M	I	U	I	S	T	R	O	P	O	L	I	T	A	N	U	
8.	C	A	F	F	E	M	A	Y	E	R															
9.											G	R	A	S	S	A	L	K	O	V	I	Č	O	V	
10.						A	L	C	H	Y	M	I	S	T	A										
11.									S	T	O	L	W	E	R	C	K								
12.	F	R	A	N	T	I	Š	K	A	J	O	Z	E	F	A										
13.							L	A	K	E	Ť														
14.			F	R	A	N	T	I	Š	K	Á	N	S	K	E	H	O								
15.											T	R	H												
16.											P	Á	L	F	F	Y									
17.											U	S	L	O	N	A									
18.											O	N	D	R	E	J									
19.	D	U	N	A	J	S	K	É	M	E	S	T	O												
20.											M	A	Ď	A	R	S	K	Y							
21.							R	A	F	A	E	L	D	O	N	N	E	R							
22.							U	H	O	R	S	K	A												
23.										B	A	Š	T	Y											
24.	A	G	Á	T	A	T	Ó	T	H	O	V	Á													

Poveš' o potulnom rytierovi Rolandovi

Roland, každý chce len Rolanda! Nemožem sa ani na Trh vybrať, aby sa na neho nepýtali!" vzdychol si už asi po stýkrát prešporský richtár. "Pravda je, keď bol v Prešporku, všetko bolo pokojnejšie a veselšie, ľudia boli akísi lepší. Deti sa cítili bezpečne. Krásne časy..."

V to leto prišiel Roland do Prešporku, aby tu ponúkol svoju pomoc. Rýchlo zistil, že v meste vládnu múdri radní páni, a tak odložil svoj ťažký meč Durandal. Namiesto neho vytiahol svoj zázračný roh Olifant. Po večeroch sa rád prechádzal po uliciach a hrával na ňom. A akáže to bola hudba! Prešporáci sa zastavovali pod radničnou vežou a počúvali tie najkrajšie piesne, aké si viete predstaviť. Často spievalo láske, šťastiu a priateľstve. Deťom rozprával príbehy o rytierskych turnajoch, bojoch so zlom a nepravosťou. Učil ich, že si musia vážiť samy seba i jeden druhého... A tie najmenšie si rýchlo zvykli zaspávať pri jeho hudbe.

Keď jedného dňa musel Roland odísť, v meste zrazu zavládlo ticho. Bolo také ohlušujúce, že sa všetky deti rozplakali od smútku a odmietali mamám zaspávať.

Richtár rozmýšľal, rozmýšľal, no nič nevymyslel. Napokon zvolal radných pánov, aby sa poradili.

"Navrhujem poslať po rytiera Rolanda," navrhol jeden.

"To je hlúpe, rytier nemôže ostať v Prešporku naveky! Musíme vymyslieť niečo, čo by mohlo ostať v meste a nejako nám pripomínalo rytiera," hútal richtár.

"A čo takto postaviť Rolandovi studňu? Zurčanie vody v jej strede by možno naše deti uspalo," navrhol najstarší z nich.

Tak sa aj stalo. Už na druhý deň sa začali práce a do mesiaca stála na námestí studňa. Ľudia sa dodnes chodia na ňu pozeráť a počúvať, ako v nej šumí voda. Počuješ? Znie to ako pieseň z Olifanta.